

NA-BASIESE VERPLEEGSTUDENTE SE PERSEPSIES VAN DIE VAK ETOS VAN VERPLEGING

H Kirstein

OPSOMMING

'n Verpleegkundige se strewe na professionalisme is van kardinale belang by die uitvoer van haar praktyk. Met hierdie navorsing is bepaal wat na-basiese verpleegstudente se persepsies van die vak Etos van Verpleging is nadat hulle reeds eksamen in die vak afgelê het. Die doel hiervan was om vas te stel in hoe 'n mate die student strewe na professionalisme, aangesien die student se persepsies van Etos sinoniem is met haar houding teenoor professionalisme.

Tydens die student se basiese opleiding in verpleegkunde ontvang sy onderrig in die grondbeginsels van die vak Etos en daar is met hierdie navorsing vasgestel dat hierdie basiese onderrig nie in alle opsigte voldoen aan die vereistes wat aan 'n verpleegkundige gestel word nadat sy geregistreer het nie. Die verpleegstudente in hul basiese opleiding is oorwegend nog jong adolessente en ervaar die vak Etos dikwels negatief. Uit die ontleding van die data het dit geblyk dat die studente se persepsies tydens hulle studies by Unisa van negatief na positief verander het. Dit bevestig dan die aanname dat die vak Etos en die impak wat dit op die verpleegpraktyk se strewe na professionalisme maak, eers volle potensiaal bereik op na-basiese vlak.

ABSTRACT

The registered nurse's pursuit of professionalism is of prime importance in the execution of her task. This research attempts to assess the perceptions concerning the subject Ethos of Nursing held by post-registration nursing students - after they had written the examination on the subject. The purpose was to determine the extent of the student's pursuit of professionalism, as her perception of Ethos is synonymous with her attitude towards professionalism.

During the student's basic education in Nursing Science she was taught the fundamental principles of Ethos. This research revealed that this basic teaching failed to meet the requirements of the nurse subsequent to registration. It appeared that the students' perceptions changed from negative to positive during their studies at Unisa. This finding supported the assumption that the subject Ethos, and its impact on the nurse practitioner's pursuit of professionalism, might only reach its full potential at the post-basic level.

Etos van Verpleging en Verloskunde (Etos in kort) asook die belang van die studie.

Die vak etos plaas die aard en filosofie van verpleging, verpleegteorieë, die geskiedenis van verpleging, professionele praktyk asook etiek en wette in perspektief ten einde die verpleegkundige praktisyne toe te rus met 'n begeerte om as rolmodel op te tree in haar diens aan die mensdom. Die strewe na professionalisme werk as motivering in op die verpleegkundige praktisyne. Hierdie motiveringskrag vorm nie net haar professionaliteit nie, maar ook haar lewensbeskouing. In die professie is daar steeds 'n gekonsentreerde strewe na

professionalisme. Dit word bespreek en aangemoedig in literatuur, by simposia en deur die beheerliggame van die professie.

Ongelukkig word hierdie strewe na professionalisme nie altyd deurgevoer tot op grondvlak waar daar met menselewens gewerk word nie. Dit gebeur dan dat die konkrete onderrig wat elke studentverpleegkundige aangaande die Etos van Verpleging moet ontvang ten einde haar bedag op en vertrou te maak met die kriteria vir professionalisme, agterwet bly. Die ondersoekkomitee van die Suid-Afrikaanse Raad op Verpleging hoor klagtes aan oor beweerde wangedrag van verpleegkundiges

en vroedvroue en daar moet prima facie-bewys van professionele wangedrag gevind word. Male sonder tal word dit tydens hierdie sittings duidelik dat baie verpleegpraktyk en verloskundiges die professionele praktykbeginsels sowel as die etiese kode van die beroep oortree as gevolg van onkunde en/of 'n gebrekkige besef van die hoë standaard wat van haar as professionele verpleegkundige vereis word.

Verder het dit deur die jare duidelik geword dat daar 'n leemte bestaan in die onderrig van professionele praktykbeginsels met inbegrip van die geregtelike en etiese dimensies daarvan. (Searle 1987a: Voorwoord). Etos in totaliteit word egter deur hierdie leemte geraak.

Professionalisme sluit 'n persoonlike belofte en verpligting sowel as 'n gesamentlike verpligting deur professionele praktisyne as 'n sosiale groep in. Hierdie belofte word in effek aan die gemeenskap gemaak en word dan 'n etiese saak. Die individu wat die belofte gemaak het, het 'n plig om op te tree en dié aan wie die belofte gemaak is het 'n reg op dit wat belowe is. Dit is 'n onweerlegbare feit dat regte en pligte die individu by etiek betrek. Dit is dan waarom professionele aangeleenthede ook etiese aangeleenthede is. Professionele aangeleenthede het direk te make met die professie se vermoë om die belofte wat aan die gemeenskap gemaak is, gestand te doen (Quinn & Smith 1987: 3).

Conway-Welch in Chaska (1990: 572), noem die feit dat die professionele verpleegkundige wat vandag gevorm en ontwikkel word, nie waardering het vir onder andere geskiedenis en filosofie nie. Ten spyte hiervan kom die verpleegkundige in 'n toenemende mate in aanraking met gekompliseerde morele en tegniese aspekte, wat veroorsaak dat hulle hulself en hul waardesisteme voortdurend ondersoek (Chaska 1990: 572).

Indien die verpleegkundige nie deeglik onderlê word in geskiedenis, filosofie, teorieë en etiek nie, sal hierdie morele en tegniese aspekte nie op 'n professionele manier hanteer kan word nie. In die belang van die student se persepsies van Etos sal die gehalte van die na-registrasie verpleegstudent as professionele praktisyne voor-die-hand liggend wees, aangesien Etos soos reeds genoem, sinoniem is met professionaliteit.

Deur die na-basiese geregistreerde verpleegkundige se persepsies van die vak Etos te monitor, kan daar konkrete en waardevolle afleidings gemaak word aangaande die professionaliteit van hierdie parktisyn en hoe belangrik sy professionaliteit beskou. Laasgenoemde afleiding is belangrik aangesien daar so maklik deur 'n geregistreerde verpleegkundige aanvaar word dat sy 'n professionele persoon is sonder dat sy werklik bewus is van die betekenis en implikasies van professionalism. Haar vlak van kundigheid word met ander woorde ten opsigte van die eise wat aan haar gestel word, bevraagteken. 'n Belangrike oogmerk van hierdie studie was reeds om veral die knelpunte wat die verpleegkundige rem in haar professionele optrede, te identifiseer. Die toenemende aantal geregistreerde verpleegkundiges wat onderwerp word aan die Suid-Afrikaanse Raad op Verpleging se dissiplinêre optrede, is kommerwekkend.

DOEL VAN DIE STUDIE

Met hierdie studie is beoog om:

- 1) die student se siening oor die belangrikheid van haar kennis en insig in die vak Etos' vir haar geloofwaardigheid as professionele geregistreerde verpleegkundige, te peil
- 2) die faktore wat in die student se skolastiese en akademiese verlede moontlik aanleiding kon gee tot 'n aanvanklike gebrekkige insig in die noodsaaklikheid van die vak, te identifiseer
- 3) die student se houding teenoor die eise wat haar beroep aan haar as professionele praktisyn buite werkverband stel, te bepaal

Hierdie navorsing sluit die skoolvlak in en strek oor die wye akademiese spektrum tot en met die student se studies by die Universiteit van Suid-Afrika.

NAVORSINGSMETODES:

Toegepaste navorsing is as metode gebruik ten einde

- persepsies te evalueer
- behoeftebepalings te doen
- oplossings te vind vir probleme
- besluite ter verbetering te neem (Seaman 1987: 3)

Die beskrywende opname metode is gebruik aangesien hierdie ontwerp die meet van veranderlikes deur die toetsing van hul verwantskap dikteer. Met hierdie navorsing is 'n steekproef gedoen van na-registrasie-verpleegkundiges wat noodwendig oor verskillende tipes opvoedkundige agtergronde beskik. Genoemde agtergronde is

tydens die analisering van data vergelyk met die respondent se persepsies van die vak Etos. Die doel hiervan was om vas te stel in hoe 'n mate die respondente se persepsies met hul opvoedkundige agtergrond en vlak asook ervarings korreleer (Brink & Wood 1988: 103).

Daar is van die verkennende navorsingsmetode gebruik gemaak aangesien die veranderlikes nog nie in hierdie spesifieke populasie, naamlik na-registrasie Unisa-verpleegstudente, getoets is nie.

Die waarneming wat tydens hierdie navorsing gedoen is, kan as kwantitatiewe waarneming geklassifiseer word, aangesien dit objektiverend is, waarnemings vooraf beplan is (in hierdie geval deur middel van die vraelys), die navorser afsydig gebly het, sommige waarnemings skaleerbaar was, verwagte waarnemings gekategoriseer is en die konteks sover moontlik gekontroleer is.

TEIKENGROEP

Hierdie navorsing het na-registrasie-verpleegstudente betrek en het tot gevolg gehad dat die teikengroep uit Unisa-studente geselekteer is. Alle studente by die Departement Verpleegkunde aan Unisa moet vir Etos 1 registreer aangesien dit 'n verpligte vak is. Dit was vir die navorser verder belangrik dat die teikengroep hul persepsies van die vak Etos nog duidelik kan herroep. Geheue-afname is 'n subjekteienskap (subjek/respondent) en Smith in Mouton en Marais (1989: 87) sê dat die navorser 'n afname in die vermoë om gebeurte te onthou, moet aanvaar.

'n Verdere punt van belang wat in gedagte gehou is, is die feit dat die studente se persepsies van die vak hier van belang was. Studente wat hul studies gestaak het gedurende 1989 kon nie ingesluit word nie. Die finale teikengroep het dus bestaan uit na-registrasieverpleegstudente wat eksamen afgelê het in die vak Etos van Verpleging en Professionele Praktijk I (Etos 1) in 1989, ongeag of hulle die eksamen geslaag het al dan nie (N=2323).

STEEKPROEFTREKKING

Om voordeel plus partydigheid uit te skakel is daar van 'n ewekansige steekproeftrekking gebruik gemaak. Die gemeenskaplike kenmerk van die groep wat 'n vereiste by hierdie metode is, was die feit dat al die persone in die teikengroep na-registrasie verpleegkundiges was wat reeds in 1989 eksamen in die vak Etos by Unisa afgelê het.

NAVORSINGSINSTRUMENT EN SKALE

Vanweë die wye geografiese verspreiding van die respondente, is daar op 'n vraelys besluit. Daar is 612 vraelyste landwyd gepos vanuit 'n totale steekproef van 2323 na-registrasie verpleegkundiges wat reeds eksamen in die

vak Etos by Unisa afgelê het. Die gestruktureerde vraelys is ontwerp na 'n intensiewe en uitgebreide literatuurstudie.

Die vraelys het uit die volgende afdelings bestaan:

AFDELING 1: Inligting is verkry wat op die respondent se skoolopleiding betrekking gehad het. 'n Belangrike aspek in hierdie afdeling was of die respondent geskiedenis as vak op skool gehad het of nie. Dit het duidelik in die literatuurstudie na vore gekom dat daar op eerstejaarsvlak tydens basiese opleiding nie rekening gehou word met studente wat nie geskiedenis as vak op skool gehad het nie. Hier is veral van die nominale skaal gebruik gemaak.

AFDELING 2: Die inligting het betrekking gehad op die respondent se basiese opleiding in verpleging. Hier is veral vasgestel hoeveel lesings, indien enige, daar in Etos ontvang is en die verspreiding van die lesings oor die hele kursus. Die respondente moes hier onderskei tussen professionele praktyk wat onder andere ook die reëls en regulasies insluit, 'n filosofie van verpleging, verpleegteorieë, die geskiedenis van verpleging en etiek. Daar is in hierdie afdeling ook vasgestel of die respondent na afloop van haar basiese opleiding ten volle voorberei was op haar rol as professionele verpleegkundige. Hier is van 'n ordinale skaal en wel die grafiese merieteskaal gebruik gemaak.

AFDELING 3: Die afdeling bestaan uit vrae rakende die respondent se studies by Unisa. Faktore wat betrekking het op Unisa en wat die student ook positief of negatief kon beïnvloed ten opsigte van Etos, is deur middel van hierdie afdeling geïsoleer. Hier is ook, soos by Afdeling 2 van 'n grafiese merieteskaal gebruik gemaak.

AFDELING 4: Vrae rakende die student se professionele status is in afdeling 4 vervat. As geregistreerde verpleegkundige geniet sy professionele status en dit hou verband met haar professionele houding, optrede, oortuigings en gedrag. Kennis en insig aangaande professionaliteit word hier verlang.

In afdeling 4 is daar 'n groep items wat betrekking het op die graad van professionaliteit van die praktisyn en wat sig uitstekend leen tot die gebruik van 'n Likertskaal, wat 'n kragtige meetinstrument is vir onder andere persepsies en houdings. Hierdie skaal is 'n baie gewilde skaal by verpleegnavorsing en is by genoemde groep items gekombineer met die Guttmanskaal. Die Guttmanskaal is gebruik waar stellings gemaak word wat op mekaar betrekking het. Die respondent moet byvoorbeeld met stellings 2 en 3 saamstem as sy met stelling 1 saamgestem het, maar nie noodwendig met stelling 4 nie (Seaman 1987: 306-310).

AFDELING 5: Vrae rakende eise wat die professionele verpleegkundige se beroep aan haar stel is in afdeling 5 ingesluit. Dit is 'n kort

afdeling en daar is bloot gepoog om vas te stel tot hoe 'n mate die respondent betrokke is by haar beroep. In hierdie afdeling is daar weer hoofsaaklik van 'n ordinale skaal gebruik gemaak.

AFDELING 6: Demografiese inligting is in hierdie afdeling verkry. Seaman (1987: 283) sê "... many researchers prefer to end the questionnaire with these questions because they tend to be routine and somewhat dull". Hierdie afdeling is dan heel laaste geplaas ten einde te voorkom dat verveeldheid reeds aan die begin van die vraelys voorkom, en daar is hoofsaaklik van 'n nominale skaal gebruik gemaak.

GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID

Konstruktiewe geldigheid van die instrument is bepaal deur die reaksie van die respondente wat aan die voortoets deelgeneem het. Geen konstruktiewe veranderinge is aangebring na aanleiding van die geanaliseerde data van die voortoets nie. Die betroubaarheid van die instrument is gemeet aan die interpretasie van die respondente. Die verskillende items is deurgaans eenders geïnterpreteer aangesien daar geen antwoorde voorgekom het wat op verwarring gedui het nie.

INSAMELING EN VERWERKING VAN DATA

In totaal is 612 vraelyste versend. Na die sperdatum is 416 terugontvangde (bruikbare) vraelyste gekodeer en geanaliseer (Tabel 1). Met die hulp van 'n rekenaarprogrammeerder is 'n program opgestel met die nodige instruksies om vrae oor en weer te vergelyk, in verband te bring met mekaar en te korreleer. Data is deur middel van die rekenaar verwerk volgens die SAS-stelsel (Statistical Analysis Systems).

Vraelyste	Hoeveelheid	Persentasie
Terug ontvang	416	68
Nie terug ontvang nie	171	28
Onbruikbaar	25	4
TOTAAL	612	100

GEVOLGTREKKINGS

AFDELING 1: Skoolopleiding

Die meeste respondente het met 'n st. 10-sertifikaat hul basiese verpleegopleiding begin. Sewentig persent van die respondente het geskiedenis op skool gehad en dus was verpleeggeskiedenis as leervak nie vir hulle 'n vreemde ervaring nie, maar slegs 53.8% het die vak uit vrye keuse geneem. Verpleegstudente wat nie geskiedenis as vak

TABEL 2 ASPEKTE RAKENDE DIE RESPONDENT SE LOOPBAAN AS PROFESSIONELE VERPLEEGKUNDIGE EN IN HOE 'N MATE SY DIT NA HAAR BASIESE OPLEIDING VERSTAAN HET

ASPEKTE RAKENDE PROFESS VERPLEEGKUNDIGE	GEEN RESP	BESLIS JA		MIN OF MEER		BESLIS NIE		TOTAAL	
		Getal	%	Getal	%	Getal	%	N	%
Wat van profess. verpl. verwag word	3	238	61.3	143	36.9	7	1.8	388	100
Aanspreekbaarheid en die implikasies daarvan	1	211	54.1	124	31.8	55	14.1	390	100
Onafhanklike funksie	4	180	46.5	132	34.1	75	19.4	387	100
Praktykbestek van ander kategorieë	5	111	28.7	184	47.7	91	23.6	386	100

Sleutel vir afkortings en tabel 2

Profess = Professionele Resp = Respons Verpl = Verpleegkundige

op skool gehad het nie, of wat dit wel gehad het maar nie uit eie keuse nie, plaas 'n groter verantwoordelijkheid op die skouers van die dosent op voor- en na-registrasievlak ten einde die studente te oortuig van die noodsaaklikheid van kennis van verpleging as professionele se verplede. Enige professionele geskiedenis is noodsaaklik en verpleging is hier geen uitsondering nie.

AFDELING 2: Basiese opleiding

Die aanbieding van die vak Etos op basiese vlak geskied hoofsaaklik deur die formele lesingmetode. Min onderrig word in die verpleegfilosofie en verpleegteorieë gegee. Die meeste respondente het aangedui dat die onderrig in Etos in die eerste jaar aangebied is en wel deur die formele lesing metode. Die aannames oor die bestaan van leermetes in die basiese onderrig in die vak Etos en die gebrek aan onderskraging van die student wat nie geskiedenis op skool gehad het nie, is beaam (Tabel 2).

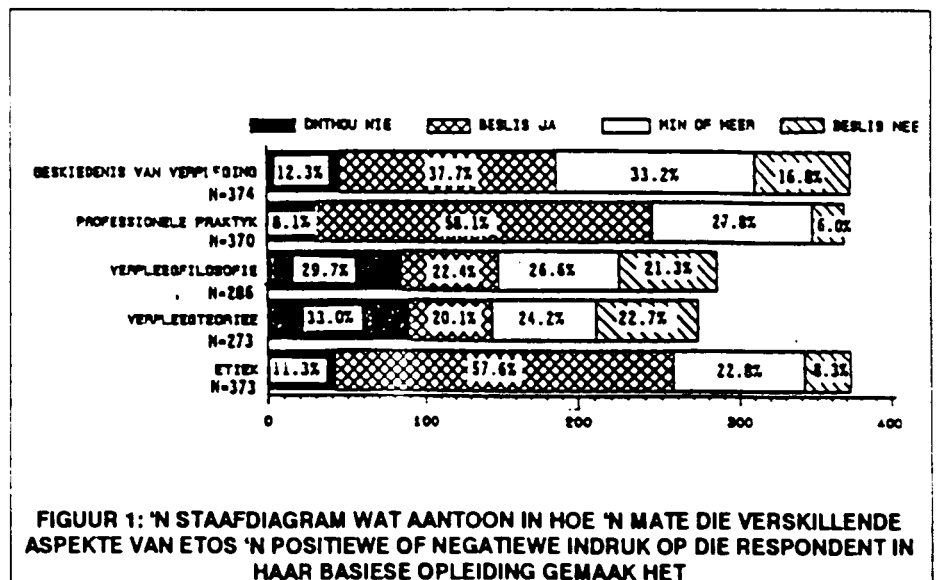
Die respondente was die positiefste ten opsigte van professionele praktyk en etiek terwyl verpleeggeskiedenis, -teorieë en -filosofie minder gunstig ervaar is (Figuur 1). Hierdie gevolgtrekking beaam in 'n mate die aanname dat daar negatiewe persepsies oor die vak Etos bestaan.

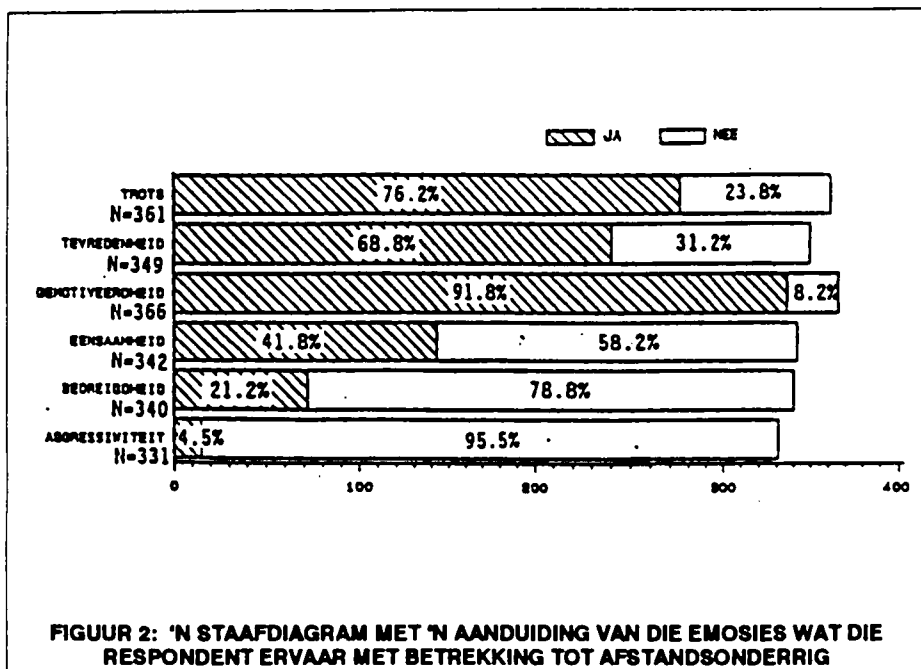
AFDELING 3: Studies by Unisa

Die vermoede dat die stelsel van afstandonderrig vir die Unisastudent om verskeie redes 'n bron van kommer en angis is, is met hierdie studie bevestig. Die meeste respondente het 'n ander metode bo afstandonderrig verkies. Die gebrek aan kontak met die dosent en ander studente en isolasie van die Unisastudente kan moontlik 'n bron van onackerheid, kommer en angis wees. Die navorser se aanname dat eensaamheid die prominente emosie sou wees is egter nie bevestig nie (Figuur 2).

AFDELING 4: Professionele status

By hierdie afdeling van die studie is daar ambivalensie aangetref ten opsigte van die geregistreerde verpleegkundige se regte. Alhoewel 58.9% van die respondente beslis of in 'n mate saamgestem het dat 'n verpleegkundige nie gedwing mag word om teen haar sin of kennisvlak op te tree nie, het 61.9% van die respondente byvoorbeeld in 'n mate nie saamgestem of beslis nie saamgestem met die stelling dat sy volgens haar eie morele waardes moet optree en nie volgens die pasiënt se versoeke of eise nie. "They [health professionals] are not merely automatons programmed to carry out the wishes of others. They are moral agents who are accountable for

their own actions....." (Curtin & Flaherty 1982: 90).

Wat die verpleegkundige se regte ten opsigte van die genesheer betref is gevind dat die meerderheid respondente (79%) wel saamgestem het dat 'n verpleegkundige haar opinie mag lug indien sy nie met die genesheer saamstem nie of mag weier om 'n voorskrif uit te voer in so 'n geval. Slegs 25.9% van die respondente het egter weer gevoel dat die verpleegkundige as voorspraak vir die pasiënt mag optree indien sy bewys is van onetiese handeling of ingrepe wat deur die genesheer beplan word nie.

'n Tendens wat in hierdie studie na vore gekom het is die siening van respondente dat wetenskaplike realiteite sorgsaamheid moet vervang. Slegs 21% van die respondente het beslis nie met hierdie stelling saamgestem nie. Dit dui op 'n gebrek ten opsigte van die sorgsaamheidskontinuum in verpleging. By die analisering van die items wat betrekking gehad het op die professionele praktisyn as rolmodel, is aangetoon dat 57.3% van die respondente van mening was dat 'n professionele verpleegkundige nie te alle tye as rolmodel in die praktyk kan optree nie.

Verder is daar in hierdie navorsing bewyse gevind dat daar nie voldoende onderrig in Etos aan die basiese student gegee word nie. Die meerderheid respondente (84%) is van mening dat die aanbieding van Etos op na-registrasievlak hulle beter voorberei vir die rol as professionele praktisyn.

AFDELING 5: Eise wat die profesie stel

Soos sovele ander navorsingsprojekte al bewys het, het hierdie studie dit ook bevestig dat die meerderheid geregistreerde verpleegkundiges byvoorbeeld nie deelneem aan die aktiwiteite van hulle professionele verenigings nie. Slegs 47% van die

respondente het aangetoon dat hulle wel vergaderings bywoon en 23% van die respondente wat wel vergaderings bywoon, het aangetoon dat hulle nie baat vind by die vergaderings nie. Waar die respondente moes aantoon op watter professionele tydskrifte hulle ingeteken is indien enige, is 'Verpleegnuus' ook gelys.

AFDELING 6: Biografiese agtergrond

Die studente het bewys dat die Etos-student aan Unisa 'n jonger student as 'n dekade gelede is en dat hulle nie swakker as die ouer student presteer nie. Hulle behaal intendeel hoër punte. Daar is ook bevind dat die meerderheid respondente in verskillende hoedanighede in hospitale werksaam is.

PRAKTIESE IMPLIKASIES VIR DIE AANBIEDING VAN DIE VAK ETOS

IMPLIKASIES VIR DIE UNISA-DOSENT

Die dosent moet aandag gee aan:

- die belang van aanbevole literatuur ten einde 'n breër perspektief oor aspekte rakende Etos te verkry
- die belang van voldoende konstruktiewe kommentaar by die evaluering van werkopdragte
- die feit dat die basiese verpleegstudent onvoldoende onderrig in verpleegteorie en verpleegfilosofie gehad het
- die feit dat die meerderheid respondente voel dat sorgsaamheid moet plek maak vir wetenskaplike realiteit
- 'n algemene oriënteringsprogram deur middel van klankkassette vir die eerstejaarstudent

IMPLIKASIES VIR DIE DOSENT OP BASIESE VLAK

Die dosent moet aandag gee aan:

- die noodsaaklikheid om die jong adolessent op 'n positiewe wyse bekend te stel aan die verkillende aspekte vervat in Etos soos professionele praktyk, etiek, geskiedenis van verpleging, verpleegteorie en verpleegfilosofie
- die jaar van opleiding waarin die studente onderrig in hierdie aspekte ontvang, met inagneming van die geleidelike groei en rypwordings proses van die jong student ten opsigte van haar rolverwagting as 'n professionele praktisyn
- gereelde kurrikulum hersiening en moontlike innovasie
- moontlike verspreiding van die inhoud deur middel van modules wat deel uitmaak van fundamentele verpleegkunde
- die onderrigmetodes wat gebruik word om hierdie inligting oor te dra
- die feit dat daar aangedui word dat sorgsaamheid plek moet maak vir wetenskaplike realiteite

AANBEVELINGS VIR VERDERE NAVORSING

Daar word aanbeveel dat:

- 'n soortgelyke studie op finalejaar basiese studente gedoen word om hul persepsie van Etos te identifiseer
- kwalitatiewe navorsing op die Unisa-student se persepsie van Etos gedoen word en die bevindings met hierdie navorsing vergelyk word
- daar by die selektering van 'n area vir verdere navorsing respondente in Transvaal gebruik word aangesien die meeste studente volgens hierdie studie se bevindings hul opleiding in Transvaal ontvang het
- daar 'n studie op basiese vlak gedoen word oor die kurrikulum van Etos met spesiale verwysing na onderrigmetodes.
- daar navorsing gedoen word oor die moontlikheid om Etos as 'n verpligte deel van die kurrikulum te maak by alle opleidingsfasiliteite waar verpleegdosente opgelei word soos tans die geval is by Unisa

SAMEVATTING

Etos-studente het 'n positiewe houding teenoor die vak asook Unisa in die geheel. Die inhoud van die vak kan soveel meer beteken as die student se basiese grondslag van die vak op stewige fundamente gelê word tydens haar

basiese opleiding. Hiervoor is 'n dosent nodig wat nie net goed onderleg is in die vak Etos nie, maar wat die noodsaaklikheid van die vak vir die opleiding van professionele praktisyns heelhartig steun. Daar kan na dese nie meer oor die bestaansreg van Etos as deel van enige verpleegkurrikulum getwyfel word nie.

BRONNELYS

Brink, P.J. & Wood, M.J. (1988). *Basic steps in planning nursing research: from question to proposal.* 3rd edition. Boston, MA: Jones & Bartlett.

Brink, H.I.L. (1991). Quantitative vs qualitative research. *Nursing RSA Verpleging* 6,1: 14-18.

Chaska, N.L. (1990). *The nursing profession: turning points.* St. Louis, MO: Mosby.

Curtin, L. & Flaherty, J.M. (1982). *Nursing ethics, theories and pragmatics.* Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Kirstein, H. (1991). *Geselekteerde na-basiese verpleegstudente se persepsies van die vak etos van verpleging.* MA. Cur - verhandeling. Unisa.

Mashaba, T.G. (1986). The significance of secondary school education for education and training of nurses in South Africa. *Journal of Advanced Nursing II* 4: 395-401.

Mouton, J. & Marais, H.C. (1989). *Metodologie van die geesteswetenskappe: basiese begrippe.* Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing.

Quinn, C.A. & Smith, M.D. (1987). *The professional commitment: issues and ethics in nursing.* Philadelphia: Saunders.

Seaman, C.H.C. (1987). *Research methods: principles, practice and theories for nursing.* 3rd edition. Norwalk, CT: Appleton & Lange.

Searle, C. (1987). *Professionele praktyk: 'n Suid-Afrikaanse verpleegperspektief.* Durban: Butterworths.

Treece, E.W. & Treece, J.W. (1986). *Elements of research in nursing.* 4th edition. St. Louis, MO: Mosby.

HELGA KIRSTEIN
MA Cur (UNISA)
Departement Verpleëkunde
UNISA